

„Selbsthass“... și alți demoni

O carte insolită și care va trezi, în mod sigur, interes, dispute, a publicat Felicia Antip, la Editura Hasefer, spre finele anului 2006. Titlul este percutant și „general“ valabil: „Aventuri ale conștiinței de sine“, cu subtitlul „Scriitori evrei față în față cu destinul lor“. Se pare că autoarea este o adeptă a definiției lui Sartre: „Evreul este evreu pentru că alții îl văd astfel“.

Primul capitol are un titlu care îți poate mări pulsul de la prima lectură: „Și-au aplicat singuri «Soluția finală»“. Este vorba, în primul rând, de publicistul Theodor Lessing, evreu german care a exprimat mai precis decât mulți alții complexul „Der jüdische Selbsthass“ (n.n. - o mică eroare la pag. 9, „Der“ și nu „Die“), adică „ura evreiască de sine“. Personal, nu am avut acest complex, dar m-am întâlnit cu conaționali care se refereau la „ai lor“, exact din acest motiv. Am aflat multe amănunte din istoria acestei „uri“. De pildă, Kurt Tucholsky, jurnalist, devenit comunist în 1919, a scris în termeni negativi despre evreii din România, iar însuși Lessing, evreu, i-a privit, cu umilită dispreg, pe evreii din Galiția. Copilăria lui Lessing a fost un coșmar și, poate, sub aspect psihic, se explică astfel și zbuciumul vieții sale încheiate printr-un asasinat politic, organizat de nazisti, în 1933 („prima victimă“). Urmează Paul Ree, prieten cu Nietzsche, căruia îi ascundea apartenența sa la evreitate. Un persecutor al conaționaliilor evrei a fost Arthur Trebitsch, autor a 20 de cărți, care credea în „conspirația universală evreiască“, depășind prin exaltare pe propagandistii viitorului nazism, care l-ar fi condamnat oricum, dacă nu murea în 1927 (la pag. 29, este

trecut, eronat, anul 1929). Desigur, cel mai pregnant este cazul lui Otto Weinger, intrat de mult în bibliografia antisemiților. Combătut de Ernst Mach, Bergson ș.a., Weinger a negat, la rândul său, însăși esența iudaismului, afirmând că „evreii au făcut din Dumnezeu-spirit o materie inertă“. Caz patologic, ca și cei amintiți înainte, Weinger s-a sinucis. La fel a sfârșit Max Steiner, autor a trei cărți frapante prin concepție (a treia publicată postum).

În capitolul următor, ceva mai senin, citim despre Salinger, mare scriitor evreu american, care a refuzat să publice în ultimele decenii de viață, apoi despre Henry Roth, originar din Tismenitz (Galiția), stabilit în S.U.A. Acesta din urmă a avut un destin oscilant între activism comunist și o viață de boem întreținut; a „tăcut“ aproape șase decenii, spre a reveni în literatură. Din păcate, Henry Roth nu este cunoscut la noi. În continuare, citim despre sociologul Zygmunt Bauman, evreu din Polonia, care a afirmat că „Holocaustul nu a fost o întâmplare“, că sistemul stat-națiune poate oriunde, oricând să genereze un fenomen asemănător.

Este dificil să „analizăm“ aici cartea în amănunt ori „pe felii“. Fiecare pagină conține informații demne de reflecție pentru cititorul care nu are prejudecăți politice, etnocentriste ori de altă natură. Vom aminti doar că sunt prezenți „din plin“ Aharon Appelfeld, George Steiner, Paul Celan, Raymond Aron, Saul Bellow, Amos Oz, Philip Roth ș.a. Cartea Feliciei Antip formează un „tot“ despre condiția nu numai a scriitorului evreu, ci și a omului care optează pentru un grad de libertate, care fie i se acceptă, fie rămâne ca deziderat, precum linia orizontului într-un ocean al intoleranței. Oare nu putem să ne iubim aproapele ca pe noi înșine? În acest sens, în încheiere, vom relua un pasaj din cartea Feliciei Antip, relatând rezumativ. Aflat la București, Saul Bellow a fost întrebat „cum se împacă americanii cu atâția scriitori evrei?“. Revenind în patrie (adică în S.U.A.), marile prozator a declarat unui corespondent că întrebarea cu pricina a fost „cel mai stupefiant moment“ din timpul vizitei la București. No comment.

BORIS MARIAN

Estetica Ginei Sebastian Alcalay

După „o biografie“ în România (a fost publicistă, redactor la Agerpres) a urmat biografia israeliană a Ginei Sebastian Alcalay (sigur, numele provine de la fondatorul colecției „Biblioteca Alcalay“, în vogă timp de decenii), dar ea nu a părăsit... librăriile și publicațiile din România. Prezentă cu noi și noi cărți, cu articole interesante în „România literară“, scriitoarea este, în aceeași măsură, o excelentă prozatoare și eseistă. A fost și este apreciată de Nicolae Balotă, Nicolae Manolescu, Solomon Marcus, Eugen Uricaru ș.a. Născută în 1927, la Bacău, a absolvit Facultatea de Litere și Filosofie la București. În Israel a ajuns în 1983, iar activitatea ei s-a intensificat după 1989, cu volumele *Poate mâine* (1994), la Tel Aviv, și *2004*, la Ed. Universal Dalsi), *Cei de dincolo* (1996), *Pe urmele altora* (1997), *Peregrinări, Singurătatea alergătorului de cursă scurtă* (2003).

Prefața la noua carte a scriitoarei - *Înainte de a fi prea târziu* (Ed. Hasefer) - este

semnată de Gabriel Dimisianu, care pune în evidență „vocația liberală“ a acesteia.

Primul eseu, „Secolul XX: evoluții și involuții“, dă o imagine a puterii de sinteză a eseistei. Fiecare secol este marcat de personalități, de descoperiri, de evenimente politico-sociale și culturale, dar sec. XX se pare că le-a întrecut pe cele precedente prin multitudinea și intensitatea. Finalul eseului îl are pe Heidegger ca portavoce (un gest de curaj), care prevestea alienarea omului în procesul tehnizării. Poziția autoarei este una de toleranță maximă (în anumite limite), un capitol intitulându-se „Impotriva extremelor“. Ea îl citează pe Radu Cosașu care vorbește de „codrul de maniheisme“.

Interesant este eseu „Universalitatea clișeeilor“, cu referire la limbajul comun în America, în Israel, în România. Tematica,

bazată pe întinse lecturi, cuprinde diverse fenomene, nume de personalități, mentalități, cu accentul pe combaterea intoleranței, xenofobiei. În ajutorul autoarei vin... George Steiner, Gide, Sartre, Cocteau, dar și clasicii Dostoievski, Tolstoi, Hugo, Dickens ș.a.

Eseurile sunt „asezionate“ cu multe nume din istoria culturii, ceea ce nu strică deloc, ci dimpotrivă. Ezra Pound, Céline, creatori „rătăciți“ în zone obscure ale extremei politice, creatori atrași de stânga, revoluționari, conservatori; în artă contează, în final, valoarea estetică, fără a uita, desigur, comandamentul „iubirii aproapeului“. Cartea are numeroase capitole (este, de fapt, o antologie de articole-eseu), oferind și „Instantanee israeliene“, un interviu de suflet cu Cornelia Marin, de la Radio București, un dialog cu seniorul Alexandru Sever (aproape decan de vârstă) ș.a. Este o carte atractivă, instructivă, „pentru minte, inimă și literatură“.

B. MEHR

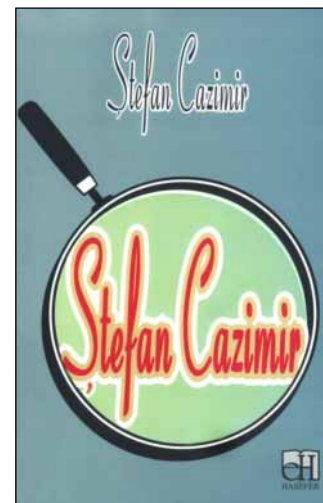
Lansarea unui roman de excepție

În ziua de 23 ianuarie a.c., la Muzeul Național al Literaturii Române - în prezența unui numeros public, a reporterilor de la Tv.R. și Radio -, a fost lansat romanul, apărut postum, al lui Horia Gane, *Rochie de mireasă cu fluturi arămii*. Redactorul cărții, Eugenia Țarălungă, a realizat cartea după varianta computerizată de autor, coperta fiind semnată de fiul acestuia, Daniel Roșu-Gutman. „Acțiunea începe în primele decenii ale secolului XX și este dusă până la momentul deportării evreilor din România... Printre evenimentele sociale cele mai tulburătoare descrise în roman este pogromul din ianuarie 1941, din Capitală“, ni se spune în prefața scrisă de autor în iunie 2004. Horia Gane mai are cărți nepublicate, pe care

sperăm ca, prin grija plină de abnegație a doamnei Elena Roșu-Gutman, să le vedem la lumina tiparului. Relațiile dintre eroii principali ai romanului - un evreu și un român -, atmosfera epocii, discuțiile despre Dumnezeu, credință, înțelepciune, adevăr, fericire sunt redată cu pana unui maestru, pe care nu l-am cunoscut până azi. De altfel, vorbitorii - poezii Claudia Voiculescu, Paul Vinicius, Boris Marian, prof. Horvath Dezideriu, criticul Ilie Roșianu, poetul și editorul Radu Cârnelci, scriitorul Al. Buiciuc ș.a. - nu s-au ferit să-l numească pe Horia Gane un mare scriitor, o valoare a literelor românești. Actrița Doina Ghișescu a recitat versuri din ciclul final al cărții (la fel ca în „Doctor Jivago“, de Pasternak, romanul se încheie cu un ciclu de poeme). Am remarcat în sală prezența multor scriitori, prieteni, cunoscuți ai regretatului Horia Gane, amintind aici pe Elena Loghinovskaia, colaboratoare în presa rușilor-lipoveni („Zorile“, „Kitej-grad“). Regretăm că spațiul nu ne permite să reproducem decât un extras din cea mai consistentă alocuțiune la această lansare, rostită de poeta Claudia Voiculescu, care este și o nouă participantă la Salonul literar al R.E. (B.M.M.)

CLAUDIA VOICULESCU

Cu cea de-a zecea carte publicată, Horia Gane își definește și mai pregnant destinul său de scriitor complex și foarte important [...]. În romanul acesta, cu multe rădăcini autobiografice transpuse simbolice, se simte neîndoienic o mare conștiință. De fapt, romanul *Rochie de mireasă cu fluturi arămii* e un crâmpel, un colț de tablou a ceea ce s-a întâmplat în societatea românească spre a doua jumătate a vieții interbelice și imediat după, adică, o dată cu deportarea evreilor în Transnistria, în obsedantul an 1941 [...].

Memoriile unui umorist înăscut

După o serie de fragmente apărute în ultimii ani în „România literară“, era de așteptat ca Ștefan Cazimir să publice o carte de memorialistică. Ea a apărut la Editura

Hasefer (redactor Andreea-Maria Moiescu) sub titlul: „Ștefan Cazimir“. Autorul este și personajul central al cărții. Demersul a mai fost practicat și de alții, inclusiv poeți, iar în pictură se numește „Autoportret“, chiar dacă, în realitate, artistul diferă de propria creație. Ce ne oferă autorul? Șt. Cazimir este un umorist înăscut, apreciat și în Parlament, unde știa să găsească momentele potrivite pentru „atac“. Cartea este, într-adevăr, autobiografică, dar și politică. Începe cu revoluția de la 1989 și se întoarce la data nașterii autorului, „aflat în autocercetare“. Aflăm că este născut la 12 noiembrie 1932, părinții fiind dr. Ștrul Ștrul și Feiga Blumenfeld, iar numele ebraic al nou-născutului, dat la *Brit Mila*, este Kehat ben Israel. Evident, cu un asemenea nume nu puteai fi publicist, scriitor în România (și nici în alte țări vecine). Urmează biografia părinților, studiile la Piatra Neamț și la Iași, amănuntele fiind uluitoare de precise. Autorul transcrie și poezii proprii, scrise în vremea adolescenței, ca și traduceri, în speță, din Nahman Bialik. Peste perioada războiului se trece mai repede, încep anii noului regim, atașamentul naiv la comandamentele acestuia. Cazimir se ocupă de literatură, intră în cinematografie. Ochiul critic al tânărului din anii '50 este atent la mulțimea de inadvertențe, iar umorul îl salvează de multe ori. Urmează maturizarea, titlurile sunt grăitoare: „Ale tineretii valuri“, „Arta parodiei“, „De la A. Mirea la Maiakovski“ ș.a. Marea descoperire este Caragiale, ca fenomen cultural cu aplicare înainte de 1989, dar mai cu seamă după. Un rezultat este Partidul Liber-Schimbist, al cărui fondator a fost Șt. Cazimir, partid unic, probabil, în istoria politică a țării și, poate, în lume.

Cartea se încheie cu întrebarea: „Cine e Ștefan Cazimir?“, nu înainte de a găsi referiri la Jaroslav Hašek, ca și la „nebulia lumii“, „de la Don Quijote la Doamna Bovary și de la Caligula la Nicolae Ceaușescu“. Pe lângă maniera cu totul atractivă a expunerii, cartea se constituie într-un document al unei jumătăți și mai bine din veacul XX, ca și un „autoportret“ al unui valoros om de cultură. (B.M.M.)

„Opiumul dragostei l-am agățat de sârma ghimpată“

Din copilăria „lovită cu pulbere din sânge după Transnistria“, cărțile din 2006 ale lui Martin Abramovici urcă spre ceea ce nu e nicăieri numit ca atare, dar este una dintre constantele preocupărilor sale: *ars poetica*. De altfel, chiar titlul uneia dintre ele, *Am curățat buruiana noului poem*, o atestă. Sentimental poeziei-refugiu, sacralitatea cuvântului, virtuozitatea poetului-muzician, reflexiile argeziene, prozaismul voit fac parte din aceeași familie de gând.

Martin Abramovici e un romantic întârziat, care crede în funcția demiurgică a poetului, asimilat cu „nebulă târgului“, și care dă replica oamenilor „cuminți“. Alternanțele bruște de expresie poetică - glosă („o coborâre în sine nu este / întotdeauna o ascensiune“), elemente iudaice, spirit iconoclast, ironic - sunt doar câțiva numitori comuni ai volumelor de față.

Dincolo de umor, de accente sarcastice, cu trimiteri la suprafața vieții din societatea de consum, lucruri ce se vând ochiului mulțimii pe micul ecran sau în paginile ziarelor, țâșnește durerea din straturile adânci ale conștiinței. Peste momentele de confesiune gravă, poetul trece vopsea bufonadei. Martin Abramovici se apără de bătrânețe și moarte prin exuberanță erotică, deși lucrurile grave care i-au marcat viața și contemporaneizarea lor, respectiv, răscolul la sindromul negaționist, nu lipsesc. Moralismul modern, care nu mai poate afla „dacă binele-i mai tare ca răul“, se întâlnește cu autorii cântecelor medievale despre Apocalipsă. Lumea i se pare ieșită din matcă „cu valuri verzi și o ploaie de sânge [...] cu copaci răscuțiți carbonizați“. O lume în care strofele „drogate modern“ se nasc „defuncte“.

Ceea ce caracterizează aceste două volume este tristețea devoratoare, dincolo de grimasa sarcastică sau gluma ușoară, de frăul liber al cuvintelor-șuvoi.

IULIA DELEANU

